

Miljørapport ved miljøvurdering (MV) af programmet Interreg Deutschland-Danmark

Foretaget af:

**Region Sjælland (leder), Region Syddanmark og Landesamt für Landwirtschaft, Umwelt und
ländliche Räume des Landes Schleswig-Holstein (LLUR)**

Indhold

Ikke-teknisk resumé.....	3
1 Formålet med miljøvurderingen.....	3
2 Overordnet om forslaget til INTERREG VA-program	9
2.1 Programmets vision og mål	9
2.2 Horisontale kriterier	9
2.3 Tematiske mål og investeringsprioriteter	9
2.4 Mulige støttemodtagere	10
3 Miljøvurderingens forløb og miljørapportens indhold.....	11
3.1 Miljøvurderingens forløb.....	11
3.2 Miljørapportens indhold.....	11
3.3 Miljørapportens detaljeringsgrad.....	12
4 Overordnet om den nuværende miljøstatus og relevante miljøproblemer i programområdet.....	14
4.1 Region Sjælland	14
4.2 Region Syddanmark.....	15
4.3 Schleswig-Holstein.....	16
5 Programrelevante EU-, nationale og regionale miljøpolitikker.....	19
5.1 EU's miljøpolitikker	19
5.2 Nationale politikker – Danmark.....	19
5.3 Nationale politikker – Tyskland	19
5.4 Regionale politikker i Region Sjælland	20
5.5 Regionale politikker i Region Syddanmark	20
5.6 Regionale politikker i Schleswig-Holstein	21
6 Mulig påvirkning af miljøet.....	21
6.1 Tematisk mål 1.....	23
6.2 Tematisk mål 6.....	24
6.3 Tematisk mål 8.....	25
6.4 Tematisk mål 11.....	26
6.5 Sammenfatning og alternativer.....	26
7 Begrænsning og overvågning af den mulige påvirkning af miljøet	27

Ikke-teknisk resumé

Programmets indhold, hovedformål og sammenhæng

Siden 1990 har den Europæiske Kommission støttet det grænseoverskridende samarbejde mellem Danmark og Tyskland.

Med dette INTERREG 5A-program er der for første gang etableret kun ét fælles dansk-tysk støtteprogram. Programmet er udarbejdet af kredsene Nordfriesland, Schleswig-Flensburg, Rendsburg-Eckernförde, Plön og Ostholstein samt byerne Flensburg, Kiel, Neumünster og Lübeck på tysk side hhv. Region Syddanmark og Region Sjælland på dansk side.

Programmets vision er at udvikle den dansk-tyske grænseregion til et betydningsfuldt ankerpunkt mellem Nordeuropa og Skandinavien. Mere viden og kompetence, stærke og konkurrencedygtige virksomheder, flere og nye arbejdspladser samt et varieret kulturtilbud skal bidrage til at styrke regionens attraktivitet for erhvervsliv og befolkning.

Nationale og internationale miljøbeskyttelsesmål

Miljørapporten skal behandle eventuelle relevante miljøbeskyttelsesmål, der er fastlagt på internationalt plan, fællesskabsplan eller medlemsstatsplan.

Programmet tager udgangspunkt i EU's 2020-strategi for intelligent, bæredygtig og inklusiv vækst. Vedvarende energi skal udgøre 30 % i 2020, dog 10 % i forhold til transport. Derudover har EU opstillet et klimamål, hvorefter der skal ske en 80-95 % reduktion af EU's samlede udledninger af CO² i 2050 i forhold til 1990.

Den danske miljøpolitik er præget af EU og vægten ligger på enkeltemner som naturbeskyttelse, luftforening og emissioner, kontrol af industriforurening, fysisk planlægning, regulering af landbrug osv. Der er især fokus på energipolitiske spørgsmål, og Danmark har en række yderligere krav på dette område.

I Tyskland er Forbundsregeringen en drivkraft i den internationale miljø- og klimabeskyttelsespolitik. Drivhusgasser skal reduceres med 40 procent i 2020 i forhold til 1990. Forbundsregeringen har vedtaget en "National strategi til biodiversitet", som indeholder ca. 330 mål og ca. 430 tiltag. Strategien indeholder desuden det tyske bidrag til bevarelse af den globale biodiversitet.

Det er Region Sjællands vision at være den grønne region i Europa i 2020. Region Sjælland vil skabe velstand, vækst og udvikling på et bæredygtigt grundlag og regionen ønsker som virksomhed at være et foregangseksempel. Der skal ske en langsigtet omstilling af energisystemet til et system, der er baseret på vedvarende energikilder. Der skal arbejdes for som minimum at opfylde EU's klimamål om 20 % CO²-reduktion og 20 % vedvarende energi i 2020, og regionen vil som minimum arbejde for at opfylde de nationale mål indenfor klima og energi.

I Region Syddanmark er Visionen om Det Gode Liv et udtryk for ønsket om at skabe gode rammer for et godt og sundt liv. De regionale strategier supplerer hinanden i arbejdet for at skabe vækst og udvikling indenfor erhvervsliv, viden, uddannelse, infrastruktur og mobilitet samt klima. Regionen har en klimastrategi og et mål om at reducere udledningen af CO² med 40 % i både geografien Region Syddanmark og virksomheden Region Syddanmark.

I Schleswig-Holstein står delstaten over for en lang række nye udfordringer, bl.a. erhvervslivet, den demografiske udvikling, den globale opvarmning, den europæiske integration og udviklingen af den

offentlige sektor. Delstatsregeringen har som mål at skabe vækst og forbedre borgernes livskvalitet. Delstatens udviklingsplan skaber et nyt spillerum for afgørelser på kommunalt niveau. Regionalplanlægningen får flere muligheder for eksempel når det drejer sig om udviklingen af boligbyggeri i kommunerne, placeringen af erhvervsområder med betydning ud over regionen langs delstatens udviklingsakser, udviklingsområder for turisme og rekreation eller områder, der egner sig til udnyttelse af vindkraft.

Høring af offentligheden og de berørte myndigheder

Berørte offentlige myndigheder i Danmark og Tyskland blev i sommeren 2013 hørt om, hvilke oplysninger der skal indgå i miljørapporten. De tyske regionale myndigheder modtog ingen bemærkninger. I Danmark sendte Kolding Kommune, Slagelse Kommune og Vordingborg Kommune høringssvar. Kun Kolding Kommune havde bemærkninger til miljørapportens indhold.

I forbindelse med den offentlige høring for selve INTERREG-programmet og miljørapporten, der løb frem til 31. januar 2014 hhv. den 7. februar 2014, har de danske og tyske myndigheder ikke modtaget høringssvar med bemærkninger til miljørapporten.

Nuværende miljøstatus og miljøforholdene i de berørte områder

Region Sjælland

I Region Sjælland er biodiversiteten især under pres som følge af den intensive dyrkning i landbruget. Infrastrukturprojekter begrænser gennem en opdeling af landskabet spredningsmulighederne for dyr og planter. Klimaændringer forventes at medføre et tab af biologisk diversitet, ligesom øget produktion af biomasse til vedvarende energiforsyning potentielt kan føre til udpining af landbrugsjord og mindre biodiversitet.

En attraktiv natur har betydning for folkesundhed, turisme og livskvalitet. Landskabets visuelle kvalitet har stor betydning, men kan komme under pres som følge af nye store anlæg i landskabet, f.eks. ved opstilling af større vindmøller.

Rent grundvand er mange steder under pres som følge af nedsivning af pesticidrester og ældre forureninger af jorden.

Generelt er miljøtilstanden under pres i havmiljøet som følge af et forhøjet niveau af næringsstoffer, forurening og stigende temperaturer. Den øgede vandstand i havet vil kunne øge erosionen af kysterne og give oversvømmelser, også af naturområder. Østersøen er særlig følsom som verdens største brakvandshav. Risiko for udslip fra skibe, f.eks. ved kollisioner, er stigende, især i Østersøen, som følge af øget transport af bl.a. olie.

I alle dele af regionen sker omfattende tiltag for at sikre et rent og sundt miljø, herunder formindske risikoen for pludselig opståede miljøkatastrofer og klimaændringer. Fremme af landskaber med stor kvalitet og gode muligheder for at dyrke friluftsliv sker i hele regionen. Folkesundheden og mulighederne for naturturisme fremmes også løbende.

Region Syddanmark

De større bysamfund ligger langs motorvejsnettet, især omkring Trekantsområdet, Odense og Esbjerg, og er kendetegnet ved større erhvervsområder. Generelt er der fra byerne en god adgang til fritidslandskaber og naturområder. By- og erhvervsudvikling giver dog en række udfordringer for bevarelsen af landskaberne. I landbruget går udviklingen mod større, men færre brug. Udviklingen giver en række udfordringer i forhold til næringsstofudledning, pesticidanvendelse, vand- og energiforbrug samt landskabs- og naturbevarelse.

Regionen er kendetegnet ved en stor og varieret forekomst af naturtyper. Også kulturarven og landskaberne er unikke, herunder særligt Vadehavet, Lillebælt og Det Sydfynske Øhav.

Mange af regionens naturområder er internationalt beskyttet, ligesom andelen af fredede områder og beskyttede naturtyper er høj.

Landbruget udleder næringsstoffer, som via vandløbene, der generelt er af god kvalitet, har negative effekter på vandkvalitet og natur kystområderne. Særligt Vadehavet, Lillebælt og det Sydfynske Øhav, er

vigtige habitatområder for dyrelivet. Regionen har en mangeårig erfaring i grænseoverskridende samarbejder om beskyttelse af disse internationale naturbeskyttelsesområder. Kystlinjen er også sårbar over for olieforurening fra tankskibe.

Vandstandsstigninger som følge af klimaforandringer truer kystområderne. Klimaforandringerne giver således en række udfordringer for beplantning, bosætning, bebyggelsesstruktur, mv. Også turisme og landbrug kan blive påvirket.

Region Syddanmark har en stor og tilgængelig drikkevandsressource, der dog ikke er geografisk jævnt fordelt. Landbruget påvirker ressourcen gennem markvanding og nedsivning af forurenende stoffer.

Schleswig-Holstein

Schleswig-Holstein præges især af landbrug, bebyggelse og trafik. Kun i Vadehavet større upåvirkede områder. Store skovområder findes ikke længere, men mangfoldige naturområder giver en diversitet i plantelivet. De lysåbne blandede løvskove findes næsten ikke mere, og visse plantearter er derfor truede eller uddøde. På de magre, sandede jorde på smeltevandssletten, samt i mindre omfang på strandvolde, er der ege-/birkeskove. I de bakkede landskaber forekommer markskove eller større bøge-, eg- og askskove. Især ved åer og bække samt i søernes udtørrede områder findes ellekrat med et stort antal sjældne og truede planter.

Heder og magre enge er også sjældne i dag. Der er stadig nogle få højmoser, og der er rester af lavmose i kildeområderne ved gestskrænterne i Kreis Nordfriesland. Fugtige grønne områder, der er vigtige for naturtyper og bevarelsen af arter, forekommer ved udtørrede marsksøer og i de ekstensivt dyrkede åmarsker.

De største vandløb er Eider, "Neue Sorge", "Alte Sorge" og Treene samt deres tilløb.

Schleswig-Holstein er den nordlige grænse for udbredelse af mange dyrearter. Schleswig-Holstein er vigtig for fugletrækket mellem Nordafrika og Nordeurasien.

Belastningen af Nordsøen med skadelige stoffer er mindsket siden 1990'erne. Ved Vesterhavskysten er der en del uforstyrrede saltpåvirkede plantesamfund, der er hjemsted for mange truede arter. Nordsøens randområder er kraftigt ramt af eutrofiering. Østersøkysten er påvirket af menneskets indgriben, og er også belastet af for mange næringsstoffer, især Flensburg Fjord og Slien.

Der er en række historiske kulturlandskaber, eksempelvis Naturpark Schlei. I Stadt Flensburg og Kreis Nordfriesland og Kreis Schleswig-Flensburg er der i alt 45 beskyttede landskabsområder.

Nationalparken "Schleswig-Holsteinisches Wattenmeer" er en del af Vadehavet.

Schleswig-Holstein er ramt af klimaændringerne. Kystområderne er velegnede til vindmøller og solcelleanlæg. Visse steder i baglandet kan være velegnede til dyrkning af energiplanter. Landskabspleje, beskyttelse af arter og biotoper, kulturlandskab, turisme og beboelses- og landbrugsstruktur spiller samtidig en rolle ved beslutninger om vedvarende energi.

Programmets virkning

Hvis udviklingen fortsætter uændret, må der imødeses miljømæssige udfordringer femover. Det må samlet set antages, at programmet på længere sigt vil have en gavnlig virkning på miljøet i programområdet. Programmets gennemførelse må derfor vurderes at være miljømæssigt bedre end en situation uden programmet.

Relevante eksisterende miljøproblemer, herunder i EU fuglebeskyttelses- og habitatområder

Som følge af Generalforordningen og loven om miljøvurdering af planer og programmer har de regionale myndigheder besluttet at foretage en miljøvurdering af INTERREG-programmet.

Miljørapporten skal efter miljøvurderingsloven behandle den sandsynlige væsentlige indvirkning på miljøet af programmets gennemførelse, og skal behandle relevante miljøproblemer og miljøforhold. Det kan være miljøforhold som biologisk mangfoldighed, befolkningen, menneskers sundhed, fauna, flora, jordbund,

vand, luft, klimatiske faktorer, materielle goder, landskab, kulturarv, herunder kirker og deres omgivelser, samt arkitektonisk og arkæologisk arv.

Programmets aktiviteter omhandler hovedsaglig organisations- og samarbejdsprojekter, og programmet støtter ikke direkte investeringer i infrastruktur eller produktionsvirksomheder. Eventuelle miljøpåvirkninger er derfor som udgangspunkt indirekte, mere langsigte og er derfor vanskelige at specificere og kvantificere.

Miljøvurderingen gennemføres samtidig på et tidspunkt i processen for INTERREG 5A-programmet, hvor der stadigvæk er mulighed for at justere og tilpasse programmet. Den strategiske miljøvurdering er dermed et led i den politiske beslutningsproces og et værktøj til minimering af de potentielle negative følger for miljøet og et værktøj til fremme af aktiviteter, som kan virke positivt på miljøet.

Miljørapporten skal kun indeholde de oplysninger, som med rimelighed kan forlanges under hensyntagen til bl.a. den aktuelle viden om, hvor detaljeret programmet er, og på hvilket trin i planhierarkiet det befinder sig.

Hertil kommer, at miljøvurderingsreglerne som udgangspunkt alene retter sig mod programmer, der fastlægger rammer (bindende) for anlægstilladelser til en række anlægstyper eller som kan påvirke internationale naturbeskyttelsesområder væsentligt.

Med sin form og sit indhold vurderes det, at programmet ikke vil påvirke Natura 2000-områder væsentligt (EU-beskyttede naturområder). Hertil kommer i øvrigt, at programmet ikke i sig selv er en plan- eller tilladelsestype, der skal vurderes efter reglerne i habitatbekendtgørelsen (BEK nr. 408 af 1/5-07) (i D: FFH-Verträglichkeitsprüfung).

Programmets karakter og udformning gør således, at det på forhånd er vanskeligt at udpege de præcise aktører og aktiviteter, hvortil kommer, at programmets mål er forholdsvis overordnede.

Med udgangspunkt i programmets generelle karakter og forholdsvis overordnede mål er miljøvurderingen overordnet, principiel og kvalitativ.

Programmets miljøpåvirkning

Med programmets overordnede mål vedrørende bl.a. styrkelse af forskning og innovation, miljøbeskyttelse og ressourceeffektivitet, beskæftigelse og arbejdskraftens mobilitet samt en effektiv offentlig forvaltning må det forventes, at programmet kan have både en række positive og negative virkninger på miljøet. Eksempelvis formodes forskning, innovation, miljøbeskyttelse og ressourceeffektivitet alt andet lige at have en gavnlig påvirkning på miljøet, da det kan føre til en mere bæredygtig samfundsmæssig produktion. Omvendt kan eksempelvis øget beskæftigelse (forøget produktion) og øget mobilitet (forøget transport) alt andet lige føre til øget energi- og ressourceforbrug, hvis der ikke samtidig sker en teknologisk udvikling, der mindsker miljøbelastningen.

Begrænsning og overvågning af miljøpåvirkninger

Programparterne vil i forbindelse med de konkrete projektansøgninger overordnet lægge vægt på bl.a. det konkrete projekts overordnede miljøprofil i form af bl.a. miljøbeskyttelse, ressourceeffektivitet og klima. Miljøprofilen er dermed et af flere forhold, der vil indgå ved projektudvælgelsen og projektilpasningen. Ligesom i indværende periode vil der være horisontale principper, som projekterne skal forholde sig til, og som er en del af udvælgelseskriterierne. Et af de horisontale principper er den bæredygtige udvikling, her nævnes især den økologiske bæredygtighed.

Da de endelige projektforslag endnu ikke er kendte, er det vanskeligt på nuværende tidspunkt at sige noget meningsfuldt om eventuelle projektilpasninger. Regionerne vil dog løbende følge udviklingen og gå i dialog med ansøgerne, også ud fra et miljømæssigt perspektiv.

I årsrapporterne skal projekterne løbende afrapportere, hvilken indflydelse projektet har haft på miljøet i beretningsåret. På denne måde indgår forebyggelse og overvågning af projekternes påvirkning på miljøet.

Sammenfattende miljøvurdering af programmet

Det må samlet set antages, at programmet på længere sigt vil have en gavnlig virkning på miljøet.

Programmets gennemførelse må derfor vurderes at være miljømæssigt bedre end en situation uden programmet.

Alternativer

En vurdering af egentlige alternative udformninger af programmet ville være mere oplagt og anvendelig ved eksempelvis planer for større produktionsanlæg. For et INTERREG-program, som fokuserer på samarbejde og dermed mere bløde faktorer, er det ikke på samme måde muligt at stille konkrete alternativer op, bl.a. fordi man ikke på forhånd kan beskrive den konkrete udmøntning af programmet.

En situation, hvor programmet ikke gennemføres, kaldes i miljøvurderingssammenhæng 0-alternativet. 0-alternativer er reelt det eneste alternativ til programmet. Der er ikke offentligt fremlagt andre alternativer, men der er under udarbejdelsen af programudkastet også lagt vægt på, at programmet integrerer og fremmer miljøhensynet i bred forstand.

1 Formålet med miljøvurderingen

Siden 1990 har den Europæiske Kommission igennem den Europæiske strukturfond (Mål 3 "Europæisk territorielt samarbejde"/INTERREG) støttet det grænseoverskridende samarbejde mellem Danmark og Tyskland.

I strukturfondsperioden 2014-2020 (INTERREG 5A) er der for første gang etableret kun ét fælles dansk-tysk støtteprogram. Programmet er udarbejdet af kredsene Nordfriesland, Schleswig-Flensburg, Rendsburg-Eckernförde, Plön og Ostholstein samt byerne Flensburg, Kiel, Neumünster og Lübeck på tysk side hhv. Region Syddanmark og Region Sjælland på dansk side.

Som følge af Generalforordningen og loven om miljøvurdering af planer og programmer foretages en miljøvurdering af INTERREG-programmet.

Formålet med miljøvurderingen af programmet er at sikre et højt miljøbeskyttelsesniveau og at bidrage til integrationen af miljøhensyn under udarbejdelsen af planer og programmer med henblik på at fremme en bæredygtig udvikling.

Miljøvurderingen gennemføres på et tidspunkt i processen for INTERREG 5A-programmet, hvor der stadigvæk er mulighed for at justere og tilpasse programmet. Den strategiske miljøvurdering er dermed et led i den politiske beslutningsproces og et værktøj til minimering af de potentielle negative følger for miljøet og et værktøj til fremme af aktiviteter, som kan virke positivt på miljøet.

Denne strategiske miljøvurdering baserer sig på programudkastet for det dansk-tyske INTERREG samarbejde af 29.11.2013.

2 Overordnet om forslaget til INTERREG VA-program

2.1 Programmets vision og mål

Programmets vision er - på baggrund af dets unikke struktur og beliggenhed mellem storbyerne København og Hamborg - at udvikle den dansk-tyske grænseregion til et betydningsfuldt ankerpunkt mellem Nordeuropa og Skandinavien. Mere viden og kompetence, stærke og konkurrencedygtige virksomheder, flere og nye arbejdspladser samt et varieret kulturtilbud skal bidrage til at styrke regionens attraktivitet for erhvervsliv og befolkning.

I forhold til miljøvurderingen er det indledningsvist vigtigt at bemærke, at programmets aktiviteter hovedsaglig omhandler organisations- og samarbejdsprojekter. INTERREG-programmet støtter således hverken direkte investeringer infrastruktur eller produktionsvirksomheder. Programmets mål er etableringen af samarbejdsstrukturer og fremme af projekter, som muligvis kan have afledte investeringer til følge. Eventuelle miljøpåvirkninger er derfor i regel indirekte, og slår i givet fald først igennem på mellemlang til lang sigt. Miljøpåvirkningerne er derfor vanskelige at specificere og kvantificere.

2.2 Horisontale kriterier

Ved programmets gennemførelse vil der både på programniveau og ved udvælgelsen af projekter blive lægt vægt på følgende horisontale kriterier:

- Bæredygtig udvikling
 - Miljøbeskyttelse,
 - Ressourceeffektivitet,
 - Klima og tilpasning til klimaændringer,
 - Forebyggelse og risikostyring.
- Ligestilling og forebyggelse af diskrimination af enhver art
- Fremme af ligestilling mellem mænd og kvinder.

2.3 Tematiske mål og investeringsprioriteter

Programmet fokuserer på følgende fire tematiske mål, med hver én eller to investeringsprioriteter, som yderligere beskriver målet:

Tematisk mål	Investeringsprioritet
1. Styrkelse af forskning, teknologisk udvikling og innovation.	EFRU Art. 5, stk. 1, litra b): Fremme erhvervslivets investeringer i forskning og innovation, udvikle forbindelser og synergier mellem virksomheder, forsknings- og udviklingscentre og sektoren for videregående uddannelser, navnlig fremme af investering i produkt- og tjenesteydelsesudvikling, teknologioverførsel, social innovation, miljøinnovation, public service-applikationer, stimulering af efterspørgsel, netværkssamarbejde, klynger og åben innovation ved hjælp af intelligent specialisering,

	samt støtte til teknologisk og anvendt forskning, pilotlinjer, aktioner med henblik på hurtig produktvalidering, avanceret produktionskapacitet og første produktion, navnlig inden for centrale nøgleteknologier og formidling af teknologier til anvendelse inden for alle områder.
2. Beskyttelse af miljøet og fremme af ressourceeffektivitet.	<ol style="list-style-type: none"> 1. EFRU art. 5, stk. 6, litra g): Støtte en industriel overgang til en ressourceeffektiv økonomi og fremme grøn vækst, miljøinnovation og forvaltning af miljøfremmeforanstaltninger i den offentlige og private sektor. 2. EFRU art. 5, stk. 6, litra c): Bevare, beskytte, fremme og udvikle natur- og kulturarven
3. Fremme af beskæftigelse og støtte arbejdskraftens mobilitet.	ETS art. 7, litra a), nr. i): Integration af grænseoverskridende arbejdsmarkeder, herunder mobilitet på tværs af grænserne, fælles lokale beskæftigelsesinitiativer, informations- og rådgivningstjenester og fælles uddannelse.
4. Styrkelse af den institutionelle kapacitet og sikring af en effektiv offentlig forvaltning.	ETS art. 7, litra a), nr. iv) Fremme retsligt og administrativt samarbejde og samarbejdet mellem borgere og institutioner.

2.4 Mulige støttemodtagere

Mulige støttemodtagere er bl.a. myndigheder, offentlige og offentliglignende institutioner og organisationer, uddannelsesinstitutioner, aktører på forskningsområdet, højere læreanstalter, foreninger o.l.

3 Miljøvurderingens forløb og miljørapportens indhold

3.1 Miljøvurderingens forløb

De respektive myndigheder i Danmark og Tyskland har vurderet, at INTERREG 5A-programmet skal miljøvurderes efter EU direktiv 2001/42/EF, der er indarbejdet i både tysk og dansk lovgivning, jf. den danske lov om miljøvurdering af planer og programmer (lovbekendtgørelse nr. 939 af 3/7-13) og den tyske UVPG (Gesetz über die Umweltverträglichkeitsprüfung in der Fassung der Bekanntmachung vom 24. Februar 2010, BGBl. I S. 2749).

På dansk side vurderes programmet at kunne få potentiel betydning for projekter inden for emner som produktion, energi, transport og turisme, jf. lovens § 3, stk. 1, nr. 1, samt bilag 3, nr. 7, og bilag 4, nr. 3, 10 og 12. På denne baggrund er der foretaget en indledende høring af berørte myndigheder med hensyn til hvor omfattende og detaljerede oplysninger, der skal indgå i miljørapporten, jf. miljøvurderingslovens § 7, stk. 4. De berørte myndigheder i Danmark omfatter Naturstyrelsen, Erhvervsstyrelsen, Kulturstyrelsen, Kommuner og Miljøcentre i Region Sjælland og Region Syddanmark og på tysk side Landesamt für Landwirtschaft, Umwelt und ländliche Räume (ministeriet for landbrug, miljø og landlige områder), Slesvig-Holstens Umweltministerium (miljøministeriet), Slesvig-Holstens Wirtschaftsministerium (erhvervsministeriet) samt Europa- og Kulturministerium (Ministeriet for Kultur og Europa), der således er blevet hørt og orienteret om miljøvurderingspligten for programmet efter miljøvurderingslovens § 3, stk. 1.

Efter høringen af de berørte myndigheder er denne miljørapport udarbejdet efter miljøvurderingslovens § 7, stk. 1. Miljørapporten er i offentlig høring i 8 uger sammen med udkast til INTERREG 5A-programmet. De danske og tyske regionale myndigheder sender de modtagne høringsbemærkninger til hinanden til orientering.

I forbindelse med den endelige vedtagelse af INTERREG 5A-programmet udarbejdes der en sammenfattende miljøredegørelse, jf. miljøvurderingslovens § 9, stk. 2. Herefter foretages offentlig bekendtgørelse af det endelige program med klagevejledning. Programmet og den sammenfattende redegørelse sendes derefter til berørte myndigheder.

Myndighederne bag programmet vurderer i øvrigt, at fordi der er tale om et fælles program og samarbejdsprojekt mellem danske og tyske regionale myndigheder, hvor der i begge lande foretages behørig høring af de statslige miljømyndigheder, så sker der automatisk en tilstrækkelig mellemstatslig høring og koordinering.

3.2 Miljørapportens indhold

Miljørapporten skal efter miljøvurderingsloven behandle den sandsynlige *væsentlige* indvirkning på miljøet af programmets gennemførelse, og skal i forbindelse hermed behandle de for sagen relevante miljøproblemer og miljøforhold. Det kan være miljøforhold som biologisk mangfoldighed, befolkningen, menneskers sundhed, fauna, flora, jordbund, vand, luft, klimatiske faktorer, materielle goder, landskab, kulturarv, herunder kirker og deres omgivelser, samt arkitektonisk og arkæologisk arv.

Miljørapporten skal desuden behandle eventuelt relevante miljøbeskyttelsesmål, der er fastlagt på internationalt plan, fællesskabsplan eller medlemsstatsplan. Miljørapporten skal herudover skitsere bl.a. selve INTERREG 5A-programmet, dets eventuelle relation med andre planer og programmer, og eventuelle alternativer, herunder 0-alternativet, hvis programmet ikke gennemføres. Endelig skal miljørapporten oplyse om mulige afværgeforanstaltninger (begrænsning af negativ virkning på miljøet) og den påtænkte efterfølgende overvågning af påvirkningen af miljøet.

Miljørapporten skal efter loven kun indeholde de oplysninger, som med rimelighed kan forlanges under hensyntagen til bl.a. den aktuelle viden om, hvor detaljeret programmet er, og på hvilket trin i planhierarkiet det befinder sig.

Med sin form og sit indhold vurderes det, at programmet ikke vil påvirke Natura 2000-områder væsentligt (EU-beskyttede naturområder). Hertil kommer i øvrigt, at programmet ikke i sig selv er en plan- eller tilladelsestype, der skal vurderes efter reglerne i habitatbekendtgørelsen (BEK nr. 408 af 1/5-07) (i D: FFH-Verträglichkeitsprüfung).

De berørte myndigheder er som tidligere nævnt blevet hørt om, hvilke oplysninger der skal indgå i miljørapporten. De tyske regionale myndigheder har ikke modtaget nogen bemærkninger.

I Danmark har Kolding Kommune, Slagelse Kommune og Vordingborg Kommune sendt høringssvar. Slagelse Kommune og Vordingborg Kommune har ingen bemærkninger eller ønsker til miljørapportens indhold. Vordingborg Kommune nævner dog, at kommunen finder INTERREG-programmet yderst relevant for kommunen og regionen, og at programmets temaer udgør et godt fundament for programperioden. Kolding Kommune bemærker, at programmet er meget overordnet og uden nærmere konkretiseret indhold, hvorfor kommunens input til emner og omfang af miljøvurderingen er begrænset. Kolding Kommune finder dog, at negative klimapåvirkninger fra øget transport kunne være et emne at vurdere på i forhold til øget beskæftigelse på tværs af landegrænsen og deraf følgende øget transport. Dette modsvarer dog måske i nogen grad af positive påvirkninger af menneskers sundhed og på udnyttelse af ressourcer. Kolding Kommune finder også, at det er væsentligt at vurdere det indbyrdes forhold mellem de forskellige parametre.

En vurdering af alternative udformninger ville være mere oplagt og anvendelig ved eksempelvis infrastrukturplaner for større produktionsanlæg. For et INTERREG-program, som fokuserer på samarbejde og dermed mere bløde faktorer, er det ikke på samme måde muligt at stille konkrete alternativer op, bl.a. fordi man ikke på forhånd kan beskrive den konkrete udmøntning af programmet. Man kan dog sige, at regionens miljøtilstand uden programmets gennemførelse ville være et såkaldt 0-alternativ.

Det fremgår nærmere af afsnit 6 om påvirkning af miljøet, hvilke miljøforhold det er vurderet relevant at behandle i miljørapporten.

3.3 Miljørapportens detaljeringsgrad

Som det fremgår ovenfor skal miljørapporten kun indeholde de oplysninger, som med rimelighed kan forlanges under hensyntagen til bl.a. programmets udformning, og trin i planhierarkiet.

Programmet fastlægger ikke egentlige rammer for fremtidige anlægstilladelser til projekter omfattet af miljøvurderingslovens. Programmet kan dog ved at støtte profilering og kampagner eller udvikling af metoder, modeller, værktøjer, netværk, strategier, kompetencer, rådgivning, produkter mm., indirekte fremme sådanne anlæg, og påvirke deres udformning.

Programmet kan omvendt ikke støtte direkte investeringer i eksempelvis infrastruktur, produktionsmidler, faciliteter, teknologi mv. Det må derfor på forhånd antages, at de miljømæssige effekter sandsynligvis vil blive indirekte og først slå igennem på længere sigt. Det gælder både positive og negative effekter.

Programmets karakter og udformning gør, at det på forhånd er vanskeligt at udpege de præcise aktører og aktiviteter, hvortil kommer, at programmets mål er forholdsvis overordnede.

Med udgangspunkt i programmets generelle karakter vil miljøvurderingen derfor være overordnet, principiel og kvalitativ.

4 Overordnet om den nuværende miljøstatus og relevante miljøproblemer i programområdet

4.1 Region Sjælland

Den miljømæssige vurdering af programmet beror på et generelt kendskab til miljøet i programområdet, herunder Region Sjælland, med tilhørende havområde i bl.a. Østersøen.

På land er biodiversiteten især under pres som følge af den intensive dyrkning af landskaberne gennem fortløbende sammenlægning af landbrug og brugen af pesticider. Der er dog en række reguleringer som begrænser miljøpåvirkningen. Mange steder er den oprindelige drift af naturområder ved græsning og høslet blevet reduceret, hvilket påvirker den artsrige natur, der er afhængig af lysåbne forhold, negativt. Infrastrukturprojekters opdeling af landskabet begrænser spredningsmulighederne for de vilde dyr og planter, der har begrænset spredningskapacitet. Klimaændringer – især som følge af højere temperaturer – forventes at medføre et betydeligt tab af biologisk diversitet som følge af at flere vilde dyr- og plantearter ikke kan flytte sig til nye områder med samme klimaforhold, som de er tilpasset til. Øget produktion af biomasse til den vedvarende energiforsyning kan potentielt føre til mindre frugtbarhed af landbrugsjord som følge af et afledt mindre C-indhold og dermed humusindhold i jorden.

Tilplantning med energipil eller andre biomasseafgrøder kan reducere biodiversiteten i landskabet, især hvis det sker i ådale eller lignende, der er vigtige som spredningskorridorer i landskabet.

En attraktiv natur og adgang hertil har tillige betydning for folkesundhed, turisme og livskvalitet. Der er i hele området udstrakte muligheder for at færdes i naturen på vandre- og cykelruter samt særligt planlagte landskaber i form af regionale naturparker, nationalparker o. lign. På havet og i søer er der gode muligheder for lystsejlad. Landskabets visuelle kvalitet er i den forbindelse af stor betydning og kan komme under pres som følge af nye store anlæg i landskabet, f.eks. ved opstilling af større vindmøller.

Grundvand som en ren ressource er mange steder under pres som følge af nedsivning af pesticidrester fra haver, byer og agerland samt en række især ældre forureninger af jorden, f.eks. ved ældre ukontrollerede lossepladser eller industri.

Generelt er miljøtilstanden under pres i havmiljøet som følge af et forhøjet niveau af næringsstoffer afledt i sær af aktivitet i landbrug og fra beboelser i vid forstand. Det kan også være udledning af menneskeskabte stoffer fra industriel produktion, f.eks. brug af sprøjtegifte, medicin til dyr og mennesker, virksomheder osv. Næringsstoffer giver forøget produktion af plankton i havet, der kan skygge bundvegetation i form af ålegræs og tangplanter ud, hvorved opvækstområder for fisk forsvinder eller reduceres, ligesom den biologiske mangfoldighed generelt falder. Dette forstærkes af stigende temperaturer som følge af den generelle opvarmning af jorden ved den forøgede menneskelige udledning af drivhusgasser. Klimaændringer består udover direkte højere temperaturer også i forventet øget vinternedbør, der kan fremme udvaskning af næringsstoffer fra dyrkede områder. Ligesom kraftige regnhændelser kan betinge erosion og øget udledning til vandmiljøet af især fosfor. Den øgede vandstand i havet vil kunne øge erosionen af kysterne og give oversvømmelse af strandenge og saltmarsk med eller høj biologisk værdi medmindre de kan følge med op, mens havniveauet stiger.

Østersøen er særlig følsom som verdens største brakvandshav, der i meget høj grad påvirkes af vandkvaliteten i udstrømmende vandløb og floder. Indstrømmende frisk havvand fra Nordsøen er primært afhængig af stormhændelser, hvilket komplicerer hele den økologiske balance i Østersøen.

Risiko for udslip af skibe ved f.eks. kollisioner er stigende, især i Østersøen, som følge af øget transport af bl.a. olie. De store tankskibstransporter med olieprodukter vil ved et stort udslip have uoverskuelige konsekvenser for havmiljøets tilstand. Udslip fra kemiske fabrikker som følge af uheld kan også potentielt føre til økologiske katastrofer.

I alle dele af regionen sker omfattende tiltag for at sikre et rent og sundt miljø, herunder formindske risikoen for pludselig opståede miljøkatastrofer. Fremme af landskaber med stor kvalitet og gode muligheder for at dyrke friluftsliv sker i hele regionen. Ligesom folkesundheden og muligheder for naturturisme løbende fremmes.

Beskyttelse af det globale miljø mod klimaændringer forudsætter en generel omstilling til vedvarende energi, større energieffektivitet og omfattende energibesparelser. Herudover er der behov for fortsat at fremme en bæredygtig udvikling.

4.2 Region Syddanmark

Regionen er kendetegnet ved stor befolkningsmæssig diversitet. Demografisk lokaliseres de tyndtbefolkede områder i Vest- og Sønderjylland, samt dele af Sydfyn, mens regionens større bysamfund, omkring Trekantsområdet, Odense og Esbjerg, huser de største koncentrationer. Den demografiske diversitet afspejler de forskellige landskabers arealanvendelse. De større bysamfund ligger langs motorvejsnettet, og er som følge af infrastrukturen kendetegnet ved større erhvervsområder. Generelt er der for alle byer god adgang til fritidslandskaber og værdifulde naturområder, som i sig selv rummer gode muligheder for friluftsliv, livskvalitet og sundhed. By- og erhvervsudvikling giver derfor en række udfordringer for opretholdelse af landskabets særkende, med klar adskillelse mellem by og land, ligesom adgangen til fritidslandskabet og bynær natur kan påvirkes i negativ retning.

Uden for de bymæssige områder er arealanvendelsen domineret af landbrug. Sektoren er kendetegnet ved at antallet af bedrifter falder i takt med landbrugets strukturudvikling, mens antallet af husdyr er stigende. Således vil erhvervet gå mod større, men færre industribrug i de eksisterende landbrugsområder af regionen.

Landbrugssektorens miljøeffekter giver, som følge af erhvervets størrelse i regionen, en række udfordringer på næringsstofudledning til havmiljø og natur, pesticidanvendelse, vand og energiforbrug, samt landskabs- og naturbevarelse.

Region Syddanmark er kendetegnet ved en stor og varieret forekomst af naturtyper, med god sammenhæng og højt indhold af flora og fauna. Også kulturarven og landskaberne karakteriserer Region Syddanmark som unik, herunder især Vadehavet, Lillebælt og Det Sydfynske Øhav.

Den fælles kulturarv i Regionens sydlige egne, giver gode muligheder for at profilere regionen i international sammenhæng. Den regionale identitet og attraktive boligmiljøer modvirker afvandring, og mange lediggjorte bygninger rummer spændende muligheder for genanvendelse til nye formål (bosætning, ferieboliger, erhverv etc.).

Mange af regionens naturområder er internationalt beskyttet, ligesom andelen af fredede områder og beskyttet natur jf. naturbeskyttelsesloven er høj. Der er et stort potentiale for at anvende de forskellige kompetencer og muligheder til at skabe værdifuld og sammenhængende natur. I de resterende opdyrkede arealer har lovgivningen i dag beskyttet de mange små områder som har undgået dræning og opdyrkning, og disse småmoser ligger i dag som fragmenter der vidner om moseområdets udstrakte eksistens.

Tilsammen udgør de mange små naturbeskyttede moser og de resterende store NATURA 2000 områder et stort potentiale for at skabe sammenhængene og værdifuld natur.

Region Syddanmarks ferske vande byder ikke på mange søer, men er i stedet kendetegnet ved lange store åer mod vest og mere turbulente iltrige vandløb mod øst. Størstedelen af disse vandløb er beskyttet jf. naturbeskyttelsesloven og mange af vandløbene er som følge af vandløbsforbedrende initiativer i god kvalitet. Omvendt udleder regionens store landbrugssektor store mængder næringsstof, som via vandløbene giver negative effekter på vandkvalitet og natur i Regionens mange kystområder. Og særligt de allestedsnærværende kystområder, Vadehavet, Lillebælt, Øhavet, de mange fjorde og indre farvande, er vigtige habitatområder for fugle og andet dyreliv. Mange af disse områder er udlagt til internationale beskyttelsesområder, En styrke for regionen er en mangeårig erfaring i grænseoverskridende (regerings)samarbejder om beskyttelse af disse internationale naturbeskyttelsesområder, hvor særligt samarbejdet omkring Vadehavet bør fremhæves. Denne erfaring giver grobund for fremtidige samarbejder omkring beskyttelse og udvikling af kystnære områder.

Udover påvirkningen fra landbruget, står regionens kystområder over for en risiko for vandstandsstigninger som følge af klimaforandringer, om end effekterne på naturen ikke er fuldt ud kendt. Særligt ses en udfordring i de inddigede arealer omkring Vadehavet, Lillebælt etc., men også geologiske "druknede" landskaber som det Sydfynske Øhav eller omkring de nedre dele af vandløb som Varde å. Også klimaforandringernes indflydelse på vejret, giver en række udfordringer omkring stormfaste typer af beplantninger, artsvalg, bebyggelsesstruktur, mv. Regionens lange kystlinje er ligeledes sårbar overfor olieforurening fra tankskibe.

Risikoen for vandstigninger kan betyde negative indvirkninger for bosætning. Også turismen og nogle typer af landbrugsproduktion vil formentlig blive ramt. Stigende temperaturer og mere regn kan dog også betyde nye livsbetingelser andre afgrøder og dyrehold. Sådanne eventuelle positive virkninger er endnu ikke kortlagt.

Region Syddanmark har en umiddelbar stor og tilgængelig drikkevandsressource, der dog ikke er geografisk jævnt fordelt. Områdets store nedbør vil i sammenhæng med afvikling af forurening udvikle og forbedre denne ressource. Landbrugets produktionsmetoder påvirker dog ressourcen ved markvanding og nedsivning af forurenende stoffer til grundvandet.

4.3 Schleswig-Holstein

Hele den slesvig-holstenske del af INTERREG 5A programområdet er præget af landbrug, beboelse og trafik. Større arealer, som ikke er påvirket og anvendes af mennesker, findes kun i Vadehavet. Den potentielle naturlige vegetation med store skovområder findes derfor så godt som ikke længere. De meget forskellige og mangfoldige naturområder har dog bevirket en diversitet med hensyn til det i dag forekommende planteliv. Der forekommer et relativt lavt antal dyrearter, da Schleswig-Holstein er den nordlige grænse for udbredelse af mange arter.

Schleswig-Holstein har på grund af sin geografiske placering en vigtig betydning for det østatlantiske fugletræk mellem Nordafrika og Nordeurasien. Især Vadehavet spiller her en betydelig rolle som føde-, raste- og yngleplads. Femern er et vigtigt orienteringspunkt for trækfugle, som kommer fra Sverige, mens

Nordsøkysten er retningsgivende for fugletrækket fra Norge. Områderne har en lignende betydning for flagermus.

Ved Vesterhavskysten, især langs øernes kystområder og udenfor Eiderstedt, forekommer der stadig en del uforstyrrede saltpåvirkede plantesamfund. I modsætning til saltenge udenfor den inddigede fastlandsmarsk udviser disse plantesamfund mange former og overgange. De er hjemsted for mange truede arter, som kun forekommer i dette område i Tyskland. Saltenge med overgange til strandvolde, brakvands-rørskove og brakvands-højstaudesamfund er sjældne ved Østersøkysten og er blevet reduceret gennem menneskets indgriben.

De lysåbne blandede løvskove, som udgør den potentielle oprindelige vegetation, findes i dag næsten ikke mere. Tilsvarende hører mange af de plantearter (træer, buske, epifyter, lav, moser og svampe), der forekommer i de lysåbne blandede løvskove, til de truede eller uddøde arter. På de magre, sandede jorde på smeltevandssletten er det ege-/birkeskove, som i dag næsten kun eksisterer som krat. Af denne skovtype findes en lille rest som sidste fase for plantesuccessionen på strandvolde ved Østersøen i Geltinger Birk. I det bakkede område forekommer der markskove eller, indlejret i større bøgeskove, eg- og askskove. Nogle anvendes efter gammel tradition som stævningssskov. Især ved åerne i Angeln, men også ved andre åer og bække samt i søernes udtørrede områder, findes der ellekrat. Også her findes der et stort antal sjældne og truede planter. Eg- og birkeskove blev gennem ekstensiv græsning til heder og magre enge, som i mellemtiden er blevet sjældne i dag. De ligger ofte ved siden af krat, grusgrave, hedegrave og på og ved indlandsklitter.

I Schleswig-Holstein er der i dag ikke længere intakte højmoser. Der er ganske vist stadig nogle højmoser med en intakt kerne med den typiske vegetation. Der forekommer heller ikke længere naturnære lavmoser bortset fra rester i kildeområderne ved gestskrænterne i Kreis Nordfriesland.

Et naturtype, som er vigtig for naturbeskyttelse og bevarelse af arterne, er fugtige grønne områder, som i Schleswig-Holstein især forekommer ved udtørrede marsksøer i Eider-Treene-lavningen og i de ekstensivt dyrkede åmarsker ved Eider, ved Thielen og i Westerkoog. Også dette habitat er i sin naturlige udformning blevet sjældent i Schleswig-Holstein. Ydermere er læhegnene typisk for landskabet i Schleswig-Holstein. Geologisk er Schleswig-Holstein præget af aflejringer fra Weichsel-istiden i det slesvig-holstenske højland, aflejringerne fra Saale-istiden i gestområderne og aflejringerne fra efteristiden i marsken og på de nordfrisiske øer.

De største vandløb i Schleswig-Holstein er Eider, "neue Sorge", "alte Sorge" og Treene samt deres tilløb. Nordsøen og Østersøen danner som kystvande afgrænsningen af Schleswig-Holsteins. I Nordsøens kystområde dominerer vadehav og klitlandskaber. Belastningen af Nordsøen med skadelige stoffer er mindsket siden 1990'erne, dog er udledningerne fra kvælstofforbindelser fra luften og landbruget samt fra ulovlige udledninger af olie, emissioner fra floder og atmosfæren samt offshore-produktionen stadig høje. Nordsøens randområder er kraftigt ramt af eutrofiering. Ved Østersøens udligningskyst er der skiftevis kliner og lave strandvolde. Gennem store emissioner af næringsstoffer er Østersøen belastet af for mange næringsstoffer. Dette gælder især for fjordene Flensburg Fjord og Slien, der skærer sig langt ind i landet.

Det fugtige tempererede kystklima i Schleswig-Holstein præges af beliggenheden mellem Nord- og Østersøen. De mellemlatlantiske luftmasser fra vestvindzonen er afgørende for vejret.

I gennemsnit ligger temperaturerne på gestøerne på 0,6°C i januar og på 16,2°C i juli, på gesten og i den vestlige del af Angeln på 0,2°C i januar og 16,6°C i juli og ved Østersøkysten på 0,4°C i januar og 16,4°C i juli. Nedbøren ligger mellem 700 millimeter på de nordfrisiske øer og 850 millimeter på den høje gest og i den forreste gest.

Uden for de større byer er luftkvaliteten god. Der forekommer kun sjældent overskridelser af grænseværdierne for eksempelvis ozon.

Schleswig-Holstein er – ligesom andre regioner – ramt af klimaændringerne. Selvom der ikke eksisterer særlige data for Schleswig-Holstein, kan der forventes konsekvenser som følge af klimaændringerne for Schleswig-Holstein, det sydlige Vesterhav og den vestlige Østersø. Udgangspunkt for scenarierne er den 5. rapport om klimaændringer fra De Forenede Nationers ekspertpanel (Intergovernmental Panel on Climate Change, IPCC).

I Schleswig-Holstein findes en række historiske kulturlandskaber. Disse naturlige oplevelsesområder tjener først og fremmest til formidlingen af en bedre forståelse for naturen og øget viden om miljøet. En stor del af den Naturpark Schlei med knap 50.000 ha, der blev etableret i slutningen af 2008, ligger i Kreis Schleswig-Flensburg. I Stadt Flensburg og Kreis Nordfriesland og Kreis Schleswig-Flensburg er der i alt 45 beskyttede landskabsområder på i alt 29.607 ha (pr. 01.02.2012). Disse tjener først og fremmest til at bevare landskabsbilledet og til at sikre de rekreative muligheder.

Til Schleswig-Holstein hører desuden nationalparken "Schleswig-Holsteinisches Wattenmeer". Nationalparken er en del af Vadehavet som strækker sig fra den sydlige del af Nordsøen ved Ho Bugt i Danmark til den hollandske ø Texel. Området fra den danske grænse til Elbens udmunding blev allerede i 1985 erklæret som nationalpark ved lov. Nationalparken Schleswig-Holsteinisches Wattenmeer sigter på at sikre et så uforstyrret forløb af de naturlige processer som muligt og at afbalancere brugsinteresser med beskyttelsesformålet på en retfærdig måde. I 1999 blev nationalparklovgivningen revideret, og nationalparken blev udvidet fra dengang 285.000 ha til 441.000 ha.

Ikke alle regioner egner sig på samme måde til produktion af vedvarende energi. Mens kystområderne på grund af deres vindforhold og solens stråleintensitet er velegnede til vindmøller og solcelleanlæg, kan steder på gæsten i baglandet være velegnet til dyrkning af energiplanter. Aspekter som landskabspleje, beskyttelse af arterne og biotoper, kulturlandskabet, turismen og beboelses- og landbrugsstruktur spiller også en rolle i forbindelse med fastsættelsen af regionale prioriteter for udnyttelse af vedvarende energi.

Produktion af vedvarende energi giver kun mening, når der ikke tilføres mere energi til den samlede proces, end der i sidste ende kommer ud af produktionen (eksempelvis skal der tages hensyn til forbruget ved brintproduktionen eller dyrkning og transport af biomasse eller forbedringen af biogas til biomethangas til naturgaskvalitet). Ligeledes skal der tages højde for, at der ikke opstår miljøskader andre steder, som mindsker den forventede nytteeffekt gennem klimaneutral energiproduktion (for eksempel ved intense energiplante-monokulturer eller brintproduktion ved anvendelsen af fossile energikilder).

5 Programrelevante EU-, nationale og regionale miljøpolitikker

5.1 EU's miljøpolitikker

Temaerne i det dansk-tyske INTERREG 5A-program tager udgangspunkt i EU's 2020-strategi for intelligent, bæredygtig og inklusiv vækst.

Danmark har i forhold til EU en energipolitisk forpligtelse til, at vedvarende energi skal udgøre 30 % af det samlede energiforbrug i 2020 samt at vedvarende energi skal udgøre 10 % i forhold til transport i 2020.

Derudover har EU opstillet et klimamål, hvorefter der skal ske en 80-95 % reduktion af EU's samlede udledninger af CO² i 2050 i forhold til 1990 som led i en samlet indsats i industrialiserede lande. Dette mål er dog ikke vedtaget som bindende, og der er ikke besluttet en fordeling mellem landene.

5.2 Nationale politikker – Danmark

Ansvar for den danske miljøpolitik ligger i forskellige ministerier og styrelser, men en del er decentraliseret til det regionale og kommunale niveau. Den danske miljøpolitik er præget af EU og direktiver m.m. herfra og vægten ligger på enkeltemner som naturbeskyttelse, luftforening og emissioner, kontrol af industriforurening, fysisk planlægning, regulering af landbrug osv.

I Danmark er der især fokus på energipolitiske spørgsmål. Den danske regering har et mål om, at der skal ske en 40 % reduktion i de samlede CO²-udledninger i 2020 i forhold til 1990. Dertil har den danske regering opstillet en række energipolitiske mål, bl.a. at energibehovet skal dækkes af 100 % vedvarende energi i 2050, at el og varme skal leveres fra 100 % vedvarende energi i 2035, at kul og oliefyr er udfaset i 2030 og at vind udgør halvdelen af elforbruget i 2020. Samtidig skal energibehovet falde ved at implementere energieffektive løsninger bl.a. i bygninger.

5.3 Nationale politikker – Tyskland

Forbundsregeringen er en drivkraft i den internationale miljø- og klimabeskyttelsespolitik. Således har regeringen, efter at klimakonferencen i København mislykkedes, i maj 2010 tilføjet en fornyet konstruktiv og tillidsfuld atmosfære til de internationale klimaforhandlinger i form af Petersberger Klimadialog.

På baggrund af det integrerede energi- og klimaprogram fra 2007 har Forbundsregeringen inden for rammerne af regeringens energikoncept fra 2010 bekræftet målet om at reducere emissionen af drivhusgasser med 40 procent i forhold til basisåret 1990 frem til 2020. Dette mål er ambitiøst, men realiserbart. Forbundsregeringen går ud fra, at der kan opnås en reduktion på 35 procent frem til 2020 gennem de indtil nu vedtagne og implementerede tiltag. For at nå målet om 40 procent er det nødvendigt med en række yderligere klimabeskyttelsestiltag, især inden for områderne energieffektivitet, trafik og handel med CO²-kvoter.

Forbundsregeringen har vedtaget en strategi til biodiversitet den 7. november 2007, som blev udarbejdet under forbundsmiljøministeriets ansvar. Dermed foreligger der i Tyskland for første gang en omfattende strategi til implementering af FN's konvention om biodiversitet, som indeholder ca. 330 mål og ca. 430 tiltag for alle emner med relevans for biodiversiteten.

Med den foreliggende omfattende "National strategi til biodiversitet" opfylder Tyskland artikel 6 i FN's konvention om biodiversitet. Denne artikel medfører, at "enhver aftalepart (...) skal udvikle nationale

strategier, planer eller programmer til bevarelse og bæredygtig udnyttelse af biodiversiteten eller tilpasse sine eksisterende strategier, planer og programmer med dette formål for øje”.

Den nationale strategi sigter på implementering af konventionen på nationalt niveau og indeholder desuden det tyske bidrag til bevarelse af biodiversiteten i hele verden. Strategien indgår i den europæiske kontekst og tager hensyn for internationale relationer. Den henvender sig ikke kun til indenlandske institutioner i forbundsrepublikken, delstaterne og kommunerne, men til alle samfundsaktører. Strategiens formål er at mobilisere og samle samfundets aktører, således at truslen mod biodiversiteten i Tyskland reduceres markant og til sidst stoppes helt, og som endemål at biodiversiteten, herunder de regionaltypiske karakteristika, igen øges. Et yderligere mål er, at Tyskland i større omfang påtager sig et ansvar for en global bæredygtig udvikling.

5.4 Regionale politikker i Region Sjælland

Region Sjælland ønsker at være en ansvarlig og aktiv medspiller i forhold til løsningen af klimarelaterede problemer. Det er Region Sjællands vision at være den grønne region i Europa i 2020.

I de regionale udviklings- og erhvervsudviklingsstrategier er det beskrevet hvordan Region Sjælland vil skabe velstand, vækst og udvikling på et bæredygtigt grundlag og at regionen som virksomhed ønsker at være et foregangseksempel. Region Sjælland vil arbejde for, at beslutninger truffet inden for trafik, sundhed, jordforurening samt erhvervs- og regional udvikling hænger sammen og fremmer en bæredygtig udvikling. Herudover skal der ske en langsigtet omstilling af energisystemet til et system, der er baseret på vedvarende energikilder.

I den fælleskommunale klimastrategi fra 2009 er Region Sjælland, Vækstforum Sjælland og kommunerne enige om at arbejde for som minimum at opfylde EU's klimamål om 20 % CO²-reduktion og 20 % vedvarende energi i 2020 for regionen som geografi. I november 2011 besluttede Regionsrådet, at Region Sjælland altid som minimum vil arbejde for at opfylde de nationale mål indenfor klima og energi.

5.5 Regionale politikker i Region Syddanmark

'Det Gode Liv' er visionen for den regionale udvikling i Region Syddanmark. Visionen om Det Gode Liv er et udtryk for ønsket om at skabe gode rammer for et godt og sundt liv med adgang til job, boliger, servicetilbud, uddannelse og fritidstilbud i både by- og landdistrikter.

Den Regionale Udviklingsplan og Syddanmarks Erhvervsudviklingsstrategi supplerer hinanden i arbejdet for at skabe vækst og udvikling i Syddanmark. Mens erhvervsstrategien naturligt har fokus på erhvervslivet, sætter den Regionale Udviklingsplan fokus på fire regionale initiativer: Viden, Uddannelse, Infrastruktur & Mobilitet samt Klima.

Målet for klimaindsatsen i Region Syddanmark er nærmere beskrevet i 'Klimastrategi, Den regionale strategi for en bæredygtig udvikling 2012 – 2015'. Klimastrategien har mål for Miljø – Sundhed, Corporate Social Responsibility og Klima. Vægten er i høj grad fokuseret på klimaindsatsen. Region Syddanmark har her vedtaget mål om at reducere udledningen af CO₂ med 40 % for både geografien Region Syddanmark og virksomheden Region Syddanmark.

5.6 Regionale politikker i Schleswig-Holstein

Siden iværksættelsen af INTERREG 4 A programmerne for 7 år siden har rammebetingelserne for delstatens udvikling ændret sig på internationalt og nationalt niveau, men også i Schleswig-Holstein. Delstaten står over for en lang række nye udfordringer, som politikere, erhvervslivet, samfundet og landsplanlægningen skal finde løsninger og strategier for:

- Erhvervslivet og arbejdsmarkedet står i dag i globaliseringens tegn. Erhvervslivet i Schleswig-Holstein, som overvejende er præget af små og mellemstore virksomheder, er udsat for skærpet konkurrence. Samtidig fortsætter de økonomiske strukturændringer hen imod et service- og videnssamfund.
- Den demografiske udvikling kommer til at ændre samfundet i Schleswig-Holstein gennemgribende. Vige indbyggertal og en ændret aldersstruktur med stadig flere ældre og markant færre unge mennesker vil påvirke næsten alle livsområder. Den demografiske udvikling bliver dermed en af de mest centrale udfordringer i de næste årtier.
- Den globale klimaopvarmning er en udfordring for os. Som et landområde omgivet af hav er Schleswig-Holstein særlig udsat for konsekvenserne af en stigende vandstand i havet og faren for et voksende antal stormfloder. Klimaændringerne er et globalt problem, men strategier til forebyggelse, mindskning og tilpasning af klimaændringerne har også regionale og lokale aspekter, som skal videreudvikles i Schleswig-Holstein.
- Den europæiske integration fortsætter. Integrationen åbner muligheder og nye perspektiver og kræver at Schleswig-Holstein og dets regioner profilerer sig i hele Europa som konkurrencedygtig med specifikke potentialer. I et Europa, der vokser sammen, handler det om at forankre den europæiske tankegang i befolkningens bevidsthed stærkere end hidtil.
- Den offentlige sektor skal koncentrere sig om sine kerneopgaver. Dette gælder ikke mindst på baggrund af den nødvendige finanspolitiske konsolidering. Liberalisering, deregulering og privatisering åbner nye muligheder for mere vækst. Staten skal også fremover garantere retfærdige, ligeværdige og sikre levevilkår i Schleswig-Holstein.

Delstatsregeringen er bevidst om de store udfordringer, som delstaten står over for. Sammen med byer og kommunerne, kredsene og borgerne vil regeringen påvirke udviklingen i Schleswig-Holstein og dets delområder. Dette kan kun lykkes gennem samarbejde med fælles ansvar for alle parter.

Udviklingsplanen for delstaten skaber de geografiske forudsætninger for en fremtidsorienteret udvikling. Delstatsregeringen har sat sig som mål at skabe vækst og forbedre borgernes livskvalitet. Landsplanlægningen har som opgave at koordinere de mangfoldige og delvis konkurrerende brugerkrav til arealerne og udnytte spillerum ved planlægningen og vurderinger indenfor disse målsætninger.

Samtidig har delstaten brug for selvsikre og selvstændige byer og kommuner, som former fremtiden tæt på borgerne på både lokalt og regionalt niveau. Delstatens udviklingsplan skaber derfor et nyt spillerum for afgørelser på kommunalt niveau. Regionalplanlægningen får på vigtige områder flere muligheder for at udforme, for eksempel når det drejer sig om udviklingen af boligbyggeri i kommunerne, placeringen af erhvervsområder med betydning ud over regionen langs delstatens udviklingsakser, udviklingsområder for turisme og rekreation eller områder, der egner sig til udnyttelse af vindkraft.

6 Mulig påvirkning af miljøet

Det fremgår af afsnittet om den nuværende miljøstatus og miljøproblemer i programområdet, at opretholdelse af levegrundlaget for dyre- og plantearter er vigtig for en varieret og artsrig natur med en høj

biodiversitet. Biodiversiteten er under pres både på land og i havet, f.eks. på grund af intensiv dyrkning, forurening og klimaændringer. Både EU, Danmark, Tyskland og de regionale aktører har således også bl.a. mål inden for energi- og klimaområdet. Det er ligeledes vigtigt at sikre grundvandet, landskabet og gode rekreative adgangsmuligheder til naturen.

På baggrund af regionens unikke struktur og placering mellem metropolerne Hamborg og København er det programmets vision at udvikle den dansk-tyske grænseregion til et ankerpunkt mellem Nordeuropa og Skandinavien. Mere viden, stærkere virksomheder, flere og nye arbejdspladser samt et varieret kulturtilbud skal bidrage til at styrke regionens attraktivitet for virksomheder og befolkning.

Udvikling og integration i mere traditionel forstand er dermed også et væsentligt udgangspunkt for programmet. Alt andet lige vil økonomisk vækst lægge et større pres på miljø og øge energi- og ressourceforbrug og affaldsmængder. Programmet kan dog også rumme en række elementer, der kan have en gavnlig påvirkning af miljøet.

Programmet udgør ikke en samlet planlagt indsats, men giver mulighed for inden for en overordnet ramme at yde tilskud til en række grænseoverskridende projekter. Programmet har fire tematiske mål for udviklingen af den dansk-tyske grænseregion. Hvert tematisk mål vurderes her i forhold til den sandsynlige væsentlige miljøpåvirkning ved en gennemførelse af programmet. Miljøpåvirkningen vurderes særligt i forhold til disse forhold:

- Biologisk mangfoldighed, flora og fauna.
- Befolkningen og menneskers sundhed.
- Jordbund, vand og luft.
- Klimatiske faktorer og energi.
- Landskab og kulturarv i bred forstand.
- Materielle goder.

Da miljøvurderingen med udgangspunkt i programmets karakter er overordnet, principiel og kvalitativ, skal den skematiske opstilling ses som eksempler på tiltag eller projektområder inden for de 4 tematiske mål. Det vides endnu ikke hvilke specifikke tiltag eller projektområder programmet vil føre til, når det virkeliggøres.

De mulige tiltag eller projektområder (eksemplerne) vurderes i skemaet nedenfor i forhold til deres overvejende sandsynlige, potentielle virkning på miljøet i form af de ovenstående 6 forhold.

Potentielt positiv virkning på miljøet er markeret med "grøn", potentiel neutral med "gul" og potentielt negativ med "rød".

Der er forholdsvis få negative, "røde", vurderinger. Det betyder ikke, at programmet ikke ville have potentielle negative effekter, hvis der med programmet var satset på en mere traditionel udvikling. Det er et udtryk for, at det som beskrevet i miljørapportens afsnit 7 forventes, at der i forbindelse med projektudvælgelse og projektilpasninger vil blive lagt vægt på bl.a. det miljømæssige forhold. Dermed er det som udgangspunkt ikke sandsynligt, at projektområderne vil have negativ virkning.

Tematisk mål/ muligt projektområde	Biologisk Manifoldhed	Menneskers sundhed	Jordbund, vand og luft	Klima og Energi	Landskab og kulturarv	Materielle goder (dherunder økonomi)
Prioritet 1/ Sundhedsområde	0	1	0	0	0	0
Prioritet 1/ Velfærdsområdet	0	1	0	0	0	0
Prioritet 1/ Energiområdet	0	1	1	1	-1	1
Prioritet 2/ Resource- og energiudnyttelse	1	1	1	1	1	1
Prioritet 2/ Grøn væst (teknologi)	1	1	1	1	0	1
Prioritet 2/ Bæredygtig kultur- og naturturisme	0	1	0	0	1	0
Prioritet 3/ grænseoverskridende mobilitet	0	0	0	-1	0	1
Prioritet 4/ Institutionel kapacitet	0	0	0	0	0	1

6.1 Tematisk mål 1

Tematisk mål

1. Styrkelse af forskning, teknologisk udvikling og innovation.

EFRU Art. 5, stk. 1, litra b): Fremme erhvervslivets investeringer i forskning og innovation, udvikle forbindelser og synergier mellem virksomheder, forsknings- og udviklingscentre og sektoren for videregående uddannelser, navnlig fremme af investering i produkt- og tjenesteydelsesudvikling, teknologioverførsel, social innovation, miljøinnovation, public service-applikationer, stimulering af efterspørgsel, netværkssamarbejde, klynger og åben innovation ved hjælp af intelligent specialisering, samt støtte til teknologisk og anvendt forskning, pilotlinjer, aktioner med henblik på hurtig produktvalidering, avanceret produktionskapacitet og første produktion, navnlig inden for centrale nøgleteknologier og formidling af teknologier til anvendelse inden for alle områder.

Det tematiske mål forventes at resultere i grænseoverskridende netværk og klynger inden for programområdets styrkepositioner. Målet forventes ligeledes at resultere i nye metoder og fremgangsmåder til styrkelse af den grænseoverskridende produkt-, proces- og socialinnovation.

Projekterne kan rette sig mod en række områder, bl.a. også mod løsninger på sundheds- og velfærdsområdet og på energiområdet.

Det vurderes, at programmet med sine mål kan fremme forskning, teknologisk udvikling og innovation som styrker arbejdet for bl.a. energieffektiviseringer, et renere miljø og et højt naturindhold. Programmet kan give øget mulighed for forskning af høj kvalitet, udveksling af teknologi og fælles innovation. Det kan dels ske ved at projekterne har direkte sigte på, at styrke miljø og natur, eller ved at projekterne inden for området i alle faser inddrager, hvordan bæredygtighed kan fremmes, og afledte negative effekter kan undgås. Generelt vil der dog være fokus på at projekterne har fokus på bæredygtighed.

Der kan dog samtidig være en fare for at ny teknologi har uønskede afledte effekter på miljøet, hvorfor en grundig miljøvurdering og vurdering af evt. sundhedsrisici hver gang må indgå.

6.2 Tematisk mål 6

Tematisk mål

2. Beskyttelse af miljøet og fremme af ressourceeffektivitet.

EFRU art. 5, stk. 6, litra g): Støtte en industriel overgang til en ressourceeffektiv økonomi og fremme grøn vækst, miljøinnovation og forvaltning af miljøfremmeforanstaltninger i den offentlige og private sektor.

EFRU art. 5, stk. 6, litra c): Bevare, beskytte, fremme og udvikle natur- og kulturarven

Aktiviteter inden for det tematiske mål forventes at resultere i optimeret ressourceanvendelse og bedre energiudnyttelse, videreudvikling af interregionale styrker inden for grøn vækst samt forbedrede produkter inden for bæredygtig kultur- og naturturisme.

Under det tematiske mål vil det kunne støttes projekter til sikring af bedre miljø og natur, hvilket må anses for at være en grundforudsætning i målet. Øget omstilling til en mere ressourceeffektiv økonomi vil kunne medføre mindre globalt forbrug og transport af råstoffer. Derudover vil der kunne støttes aktiviteter indenfor en omstilling til grøn/bæredygtig transport, herunder eldrevne køretøjer.

En bedre energiudnyttelse vil ligeledes kunne medvirke til de energipolitiske målsætninger i EU, Danmark, Tyskland og regionerne, hvilket igen vil have gavnlige effekter i forhold til klimaændringer.

Grøn vækst må ses i en bæredygtighedssammenhæng, så der ikke ved løsning af en miljøudfordring skabes andre nye. Grøn vækst indebærer vækst samtidig med en forbedring af miljøtilstanden.

Indsatsen for at fremme og udvikle kultur- og naturarven vil kunne medføre en bæredygtig udvikling i programregionen, hvorved landskabet og gode rekreative adgangsmuligheder til naturen sikres. I stedet for at satse på traditionel turisme satses der i dette program på den bæredygtige turisme til beskyttelse af regionens unikke landskab og kultur.

Dette tematiske mål må derfor vurderes at have en positiv virkning på miljøet.

6.3 Tematisk mål 8

Tematisk mål
3. Fremme af beskæftigelse og støtte arbejdskraftens mobilitet.
Investeringsprioritet
ETS art. 7, litra a), nr. i): Integration af grænseoverskridende arbejdsmarkeder, herunder mobilitet på tværs af grænserne, fælles lokale beskæftigelsesinitiativer, informations- og rådgivningstjenester og fælles uddannelse.

Det tematiske mål forventes at resultere i forbedrede muligheder for at tiltrække og fastholde kvalificeret arbejdskraft, nedbrydning af barrierer for grænseoverskridende mobilitet samt resultere i udviklede og afprøvede uddannelsestiltag og styrkede kompetencer inden for programområdets styrkepositioner.

Fremme af den grænseoverskridende mobilitet kan øge muligheden for at styrke kendskabet til hinandens lande og samarbejdet i grænseregionen, også til gavn for et bedre miljø. Samarbejde omkring uddannelse kan tillige indbygge elementer omkring bæredygtighed, som fremmer kendskabet til hensigtsmæssige løsninger på miljøområdet.

Den øgede mobilitet kan dog samtidig give et øget udslip af drivhusgasser som følge af øget transport. Det er derfor relevant at se på muligheder for et øget samarbejde, der ikke medfører øget transport. Det kan derfor være nødvendigt at foretage prioriteringer i forhold til at fremme bæredygtig transport eller kommunikation, f.eks. via videokonferencer o.l., så den samlede miljøbelastning ikke øges.

Samtidig skal det dog tages i betragtning, at det tematiske mål også kan styrke beskæftigelsen inden for programområdets geografi, så områdets arbejdskraft ikke er nødt til at pendle ud af programområdet, f.eks. til København og Hamborg.

Dette tematiske mål indeholder således både mulighed for positive, men også negative, påvirkninger af miljøet, særligt set i forhold til transportarbejde og energiforbrug.

6.4 Tematisk mål 11

Tematisk mål
4. Institutionel kapacitet og effektiv offentlig forvaltning.
Investeringsprioritet
ETS art. 7, litra a), nr. iv) Fremme retsligt og administrativt samarbejde og samarbejdet mellem borgere og institutioner.

Det tematiske mål forventes at resultere i styrket grænseoverskridende institutionel kapacitet samt styrket attraktivitet af programregionen og forbedret interkulturel forståelse.

Mere konkrete tiltag kan f.eks. være grænseoverskridende strategier eller handlingsplaner, der understøtter intelligent og bæredygtig vækst, men der kan eksempelvis også være tale om at understøtte aktører, der arbejder for at fremme borgernes sundhed. Befolkningens sundhed kan også mere indirekte fremmes gennem tiltag på eksempelvis kulturområdet. De mulige tiltag under målet behøver dog ikke nødvendigvis rette sig mod områder, der direkte fremmer de miljømæssige forhold.

I det omfang miljøhensyn indgår i tiltagene under det tematiske mål, vil målet principielt tendere mod at have positiv virkning på miljøet. I det omfang miljøhensyn ikke indgår i tiltagene, vil det tematiske mål formentlig tendere mod en mere neutral virkning på miljøet.

6.5 Sammenfatning og alternativer

Med programmets overordnede mål vedrørende bl.a. styrkelse af forskning og innovation, miljøbeskyttelse og ressourceeffektivitet, beskæftigelse og arbejdskraftens mobilitet samt en effektiv offentlig forvaltning må det forventes, at programmet kan have både en række positive og negative virkninger på miljøet. Eksempelvis formodes forskning, innovation, miljøbeskyttelse og ressourceeffektivitet alt andet lige at have en gavnlig påvirkning på miljøet, da det kan føre til en mere bæredygtig samfundsmæssig produktion. Omvendt kan eksempelvis øget beskæftigelse (forøget produktion) og øget mobilitet (forøget transport) alt andet lige føre til øget energi- og ressourceforbrug, hvis der ikke samtidig sker en teknologisk udvikling, der mindsker miljøbelastningen.

Det må samlet set antages, at programmet på længere sigt vil have en gavnlig virkning på miljøet. Programmets gennemførelse må derfor vurderes at være miljømæssigt bedre end en situation uden programmet.

En situation, hvor programmet ikke gennemføres, kaldes i miljøvurderingssammenhæng 0-alternativet. 0-alternativer er reelt det eneste alternativ til programmet. Der er ikke offentligt fremlagt andre alternativer, men der er under udarbejdelsen af programudkastet også lagt vægt på, at programmet integrerer og fremmer miljøhensynet i bred forstand.

7 Begrænsning og overvågning af den mulige påvirkning af miljøet

Programparterne vil i forbindelse med de konkrete projektansøgninger overordnet lægge vægt på bl.a. det konkrete projekts overordnede miljøprofil i form af bl.a. miljøbeskyttelse, ressourceeffektivitet og klima. Miljøprofilen er dermed et af flere forhold, der vil indgå ved projektudvælgelsen og projektilpasningen.

Da de endelige projektforslag endnu ikke er kendte, er det vanskeligt på nuværende tidspunkt at sige noget meningsfuldt om eventuelle projektilpasninger. Regionerne vil dog løbende følge udviklingen og gå i dialog med ansøgerne, også ud fra et miljømæssigt perspektiv.

Ligesom i indeværende periode vil der være horisontale principper, som projekterne skal forholde sig til, og som er en del af udvælgelseskriterierne. Et af de horisontale principper er den bæredygtige udvikling, her nævnes især den økologiske bæredygtighed (ud over den økonomiske og den sociale). I indeværende periode skal projektansøgeren forholde sig til disse horisontale principper i selve ansøgningen, hvor ansøgeren skal angive, hvorvidt projektet forventes at have begrundet positiv, negativ eller neutral indflydelse på miljøet. INTERREG-udvalget tager stilling til de horisontale principper ved udvælgelsen af projekter og gennemførelse af programmet. Derigennem sikres projekternes mulige indflydelse på miljøet ved udvælgelsen og kontrollen af projekterne. Miljøorganisationerne er repræsenteret i INTERREG-udvalget og kan herigennem desuden bidrage fagligt ved overvågningen af en mulig indflydelse på miljøet. I årsrapporterne skal projekterne løbende afrapportere, hvilken indflydelse projektet har haft på miljøet i beretningsåret. På denne måde indgår forebyggelse og overvågning af projekternes påvirkning på miljøet.